

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum

Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.

Band: - (1748)

Heft: 11

Artikel: Io. Iacobi Zimmermanni disquisitio de religione Pythagorae

Autor: Zimmermann, J. Jacob

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394628>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 20.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

JO. JACOBI ZIMMERMANNI
DISQUISITIO
 de
RELIGIONE PYTHAGORÆ.

Pars posterior.

Sect. VIII.

Sed videamus tandem, quid *Samius noster de mentis nostræ natura, statuque post mortem senserit.* *Plutarchus de Placit. Philosoph. Lib. I. cap. 3.* ita de hac materia ex mente *Pythagoricorum* loquitur: Καὶ ἡ ἡμετέρα ψυχὴ (Φησιν) ἐκ τέλεων συγκείται, εἰναι γὰρ νόον, ἐπιτημήν, δοξαν, αἰσθησιν, ἐξ ὧν πάσα τεχνη, καὶ ἐπιτημή, καὶ αὐτοῖς λογικος ἐσμεν. νόος μεν δὲν ἡ μόνας ἐστιν. ‘Ο γάρ νόος καίσας μονάδας θεωρεῖται. ‘Οιον πολλῶν ὀντῶν αὐτοφεύγων οἱ μεν ἐπι μερός εἰσιν αἰνιθῆτοι, αἴπεριληπτοι καὶ αἴπειροι, αὐτὸν τολμοντον εἶναι μονον νοούμεν, ὡς φίλοις ἔτυχεν ὁμοίος· καὶ ἵππον εἶναι μονον νοούμεν. ‘Οι δέ ἐπι μερός εἰσιν αἴπειροι. Ταὶ γάρ εἰδη ταῦτα παντα καὶ γένη καίσας μονάδας εἰσιν, διὸ καὶ ἐπιένος ἐκεῖσε πάντων τολμοντον ὅρον αἴποδιδούτες, λεγόσι, ζωον λογικον ἡ ζωον χρεμετίσικον ἐγγίεον· διὸ τοτο δὲν νόος ἡ Μόνας ὡς ταῦτα νοούμεν. i. e. quin *animam nostram Pythagorici ajunt quaternione constare.* *Esse enim hæc quatuor, mentem, scientiam, opinionem, sensum:* unde omnes scientiæ ac artes profectæ sunt, ipsique ratione prædicti propterea sumus. Mens enim est unius, quod mens quæ percipit, unitatis in morem percipit. Exempli causa, multi sunt homines. horum unus quisque,

pro se percipitur sensu, numerus eorum a nobis definiri nequit. Unicam vero mens hominis notionem concipit, quæ in singulis repræsentatur. Idem de equo & aliis intelligimus, quorum Individua (ut Logici appellant) sunt innumera: formæ enim, sive species itemque genera omnia rationem habent unitatis: ita singula eorum definiuentes dicunt, animal ratione præditum, animal binimens: hæc causa est cur mens, quæ formas rerum percipit, unitatis adficiatur nomine. (*) Hæc doctrina Pythagoræ convenit, cum modernorum Philosophorum de anima decretis. Mea opinione firmissimum argumentum, quo probatur mentem esse rem intelligentem petitur ab unitate perceptionis rerum per sensus ad nos delatarum. Ponamus, id quod mentem vocamus, esse corpus, cujuscunque tandem molis, aut figuræ: ponamus nos naribus admoveare duas plantas, unam v. gr. rosam suavolentem, alteram male olentem, quod si mens nihil aliud esset quam corpus, duplex in illa anima corporea per sensationem fieret motus: at unde tandem esset judicium, duas illas sensationes inter se conferens? rursus ponamus nos cernere canem: fundamenti loco statuendum totum nihil habere posse, nisi quod omnes partes totius possideat: quod si igitur omnes partes animæ illius corporeæ haberent sensationem, sequeretur necessario,

(*) Quam incerta atque dubia sint, quæ de Tetracty Pythagoreorum Veteres & recentiores tradiderunt, egregie docet Cl. MOSHEMIUS in notis ad CUDWORTHUM Tom. I. pag. 451. sq. Cæterum ego nullam præstarem fidem Pythagoram per omnia recte de operationibus mentis sensisse, aut recentiorum philosophorum de simplicitate mentis humanæ sententias jam suo tempore admississe,

sario nos semper plures videre oportere canes, quod tamen nunquam fit, si dicas singulas partes hujus animæ sentire; at singulas particulam tantum canis v. g. pedem, vel caudam; certe ita per omnem æternitatem nunquam idea canis animo repræsentaretur. Quod si enim v. gr. anima illa ex mille constaret particulis, quarum unaquæque sensationem haberet partis canis, v. gr. auris, oculi, caudæ, tum quælibet earum nihil aliud animadverteret, quam quod sensit, & unde tandem & quidem tanta rapiditate enasceretur illud judicium in ea, se nimirum vidisse *canem* non aliud *animal*? denique si mens esset res divisibilis, nulla idearum abstractarum esset intelligentia, & universalium: mens nihil nossit, nisi quod actu sensus feriret, hinc rectissime mentem nostram Monada appellavit *Pythagoras*: posita autem hac adsertione fundamentum feliciter jactum est ad demonstrandam mentis immortalitatem. Eam *Pythagoras* & discipuli ipsius, si antiquis credimus, admisit: Cicero *Tusc.* quæst. Lib. I. Sect. 38. inquit: *Pherecydes Syracusanus primus dixit animos hominum esse sempiternos, hanc opinionem discipulus ejus Pythagoras maxime confirmavit, qui cum Tarquinio Superbo regnante in Italiam venisset, tenuit magnam illam Græciam cum honore & disciplina, tum etiam auctoritate, multaque post secula sic viguit Pythagoreorum nomen, ut nulli alii docti viderentur.* Plut. de pl. Phil. Lib. I. docet, *Heroes Thaleti & Pythagoræ esse κεχωρισμένας ψυχας των σωμάτων, και αγαθας μεν τας αγαθας. Κανος δε τας φαύλας i. e. animas a corporibus separatas, bonorum quidem bonas, & malorum malas.* Confirmat idem *Lactantius Lib. 7. cap. 8. De Zamoloxide Servo Pythagoræ testatur Jamblichus in vita Py-*

thug.

thag. pag. 146. Ζαμολξίς γαρ Θράξ ὡν καὶ Πυ-
 θαγορεὺς δόγλος γνωμένος, καὶ τῶν λογών τὰς Πυθα-
 γορεὺς διακτοστας, αὐθεῖτος ἐλευθερος καὶ παραγενομέ-
 νος πρὸς τὰς Γέλας, τὰς τε νομός αὐτοῖς ἐθῆκε,
 καθαπέρ καὶ ἐν αὐχῇ ἐδηλωκαμέν, καὶ πρὸς τὴν
 αὐδρεῖαν τὰς πολῖτας παρεκάλεσε, τὴν ψυχὴν αὐθα-
 ναῖον εἶναι πεισας· ἐτι καὶ νῦν Γαλαῖαι παντες, καὶ
 ὁ Τραλλεις, καὶ ὁ πολλοὶ τῶν Βαρβαρῶν τὰς αὐτῶν
 νύις πειθόσιν, ὡς δὲ ἐσιν Φθαρηναι τὴν ψυχὴν, αὐλ-
 λα διαμενεῖν τῶν ἀποθανοντῶν, καὶ ὅτι του Θεαν-
 τον, ἢ Φοβητεον, αὐλαὶ πρὸς τὰς κινδυνάς ἔνρως ὡς
 ἐκλεον. i. e. Zamolxis Thrax & servus Pythagoræ,
 postquam sermones Pythagoræ percepisset, manus missus,
 atque ad Getas reversus & leges ipsis tulit, sicut ab ini-
 tio diximus, & ad fortitudinem populares suos incitavit,
 dum iis animæ immortalitatem persuasit, unde etiam
 Galatæ omnes & Thracæ & alii multi Barbarorum libe-
 ros suos instituunt, ut credant animam interitus ex-
 pertem esse mortuisque superstitem manere; adeoque illis
 mortem non extimescendam, sed firmato animo periculis
 occurrentum. Idem confirmat Hierocles pag. 100,
 103. sq. Diod. Siculus princip. Lib. 8. Porphyrius de
 vita Pythag. pag. 24. Edit. Kijsteri. Hanc autem de
 Immortalitate mentis doctrinam errore de μεμψυ-
 χωσει turpiter inquinavit: novi quidem esse viros
 eruditos, qui symbolice hæc interpretentur; at
 hos errare alibi probavimus: loca veterum eviden-
 tiora sunt, quam ut aliter intelligi possint. Hæc
 autem sententia inutilem reddit immortalitatem
 mentis, seu potius persuasionem de ejus immorta-
 litate. Aliter quidem sentit Vir quidam doctus in
 Observat. Hallens. Tom. 2. Obs. x. concedit errone-
 am esse illam de μεμψυχωσει opinionem: at ab-
 surdam

surdam esse, atque cum Immortalitate mentis pugnantem negat: & non opus est, ut multis disputeremus, utrum illa sententia non solum erronea, sed & *absurda* sit dicenda; ex natura erroris, quo nomine hæc sententia sit appellanda, patebit. Cum immortalitate autem mentis pugnare eam sententiam, nisi velimus *λογουαχειν*, evidentissimum est, quando mentem immortalem esse dicimus, non tantum adserimus, eam subsistere destructo corpore, quandoquidem & corpus nostrum hoc sensu immortale est; neque quod actionum suarum sit non nescia, sed quod ita actionum suarum quas in vita perpetravit ita sibi sit conscientia, ut præmii & poenæ ob vitam, vel bene vel male transactam, capax sit. Qui mentem particulam esse aëream vel igneam contendunt, non eam affirmant post mortem in nihilum verti, cum hujus sententiæ nullum sit plane certum argumentum: at immortalem esse negant: quando igitur Pythagoras asseruit mentem post corpus destrunctum existere, non statuit eam simul esse immortalem, quia præmiorum & poenarum, quæ mortem statim subsequuntur, capacem negat. Si enim mille corpora ingreditur, atque in iis actiones semper novas producit, statui corporis, in quo est, convenientes, atque æterna erit illa Revolutio, poenæ & præmia locum habere non possunt: Ille, qui bene vixit & post mortem præmio esset adficiendus, corpori inseritur bestiæ, in qua mens illa non sine molestissimo sensu habitat, atque ita memor actionum optimarum, doleret tamen poenas sibi esse inflictas: præsertim autem miseria illa augetur, si cogitemus, quot molestiis vita hæc nostra sit obnoxia & quam parum humane pleraque tractentur animalia,

malia: certe gravissimum argumentum, quo homines ad bene agendum stimulari solent, si perpetuam illam & nunquam cessaturam animarum migrationem admittas, evanescit; frustra sunt tot adhortationes ad virtutis studium acuendum factæ, neque ulla ratione patet, quomodo dura hæc sententia cum Optimi Numinis natura & virtutibus consistere possit. Sumamus exempli loco ipsum Pythagoram. Ille, si Jamblico & Porphyrio credimus, virtuti per omnem vitam acerrimo studio vacavit, difficillimaque itinera, ut sapientiam adisceret, fecit; at tragica tandem periit morte: quod si jam vel maxime statuas, mentem ipsius in corpus migrasse, in quo tranquilliorem vitam exegrit; certum tamen est, beatam omni ex parte non fuisse, sed metu futuræ migrationis in durius aliquod ergastulum, semper fuisse solicitam, atque vehementer agitatam, hinc spes omnis, quæ ex virtute speratur, præscinditur: nunquam, quod alii ex gentilibus tamen sibi persuadebant, credere potuit Pythagoras, se preventurum in loca amœna fortunatorum nemorum, sedesque beatas. Empedocles de se apud Laertium ait;

Ἡδη γαρ ποτὲ ἐγω γενομην κέρος τε κυρη τε
Θυμυας οἰωνος τε καὶ ἐξ αὐλος ἐμπινχος ἵχθυς.

i. e. Nam (memini) fueram quondam puer atque puella,
Plantaque & ignitus piscis, pernixque Volucris.

Si in locum poenæ puella, vel puer fuit, cur in piscem habitatum ire debuit, vel aliud animal? certe homini plane voluptatibus immerso, poenæ loco non erit, si nullis legibus in posterum erit obnoxius, sed molliter vivere poterit: verbo, absurdum est

Pytha-

Pythagoræ sententia de μετεμψυχωσει, si credidit hominem in has terras positum, ut recte factis sibi viam ad felicitatem muniat; Deumque pro diversitate vitae, quam viximus, post mortem cum hominibus acturum.

IX.

Tempus autem est, ut tandem dispiciamus, quibus argumentis *Viri docti* probent, Pythagoram Atheismi reum esse. Utuntur autem ad hoc probandum, partim locis quibusdam veterum, partim ratiocinantur ex ipsis principiis Pythagoræ. P. Baylius in *Lexico* voce Pythagoras, cum primis nititur quodam loco Ciceronis, ex quo impietatis eum convincere vult in *Continuat. des pensées diverses* p. 333. ait: *je vous renvoie à l'objection victorieuse, que Cicéron a proposée contre le dogme de Pythagoras touchant la nature ou la pretendue unité de Dieu.* Is autem existat de Nat. Deor. Lib. I. Sect. 27. p. m. 277. atque ita sonat: *Nam Pythagoras, qui censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnem intentum & commeantem, ex quo animi nostri carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum: & cum miseri animi essent, quod plerisque contingere, tum Dei partem esse miseram: quod fieri non potest.* Velim hic ante omnia attendi, hic loqui Vellejum Epicureum; qui non adeo accurate solet veterum enarrare opiniones, atque difficultates saepe undecunque collectas movet: continet autem haec objectio quatuor propositiones: [1] est, *Deum esse animum*, [2] *Animum divinum per omnem naturam rerum esse intentum*, [3] *Mentes nostras ex animo illo sive Deo carpi*, [4] *Cum multorum hominum mentes miseræ sint, necesse esse, Deum ipsum, cajus partes*

sint, miserum esse. Consideremus singulas propositiones, easque cum aliorum testimoniis conferamus, ut eo magis pateat quo fundamento superstructa sit *Velleji* objectio. Et i. quidem Deum ex mente Pythagoræ animum esse, supra, ni fallor, abunde probavimus: addamus autem, ut clarius mens ejus constet, loca quædam Pythagoræorum veterum de natura Dei. Ita Hippodamus Thurius *Pythagoræus* in *Opusc. myth. Galei* pag. 659. Των δὴ λογων ἔχοντων ζωων τα μεν ἔντι αὐτοτελη, οσα δι αὐλα τελη ενι, και δένος ἐπιδεη των ἔξωθεν, ὅτε ποι το ήμεν, ὅτε ποι το καλως ήμεν. τοιχίος δε κεν εἰη ὁ Θεος. i. e. jam ratione quædam prædicta perfecta sunt, quæ per se sunt perfecta, nec ulla re externa, vel ut sint, vel ut bene sint, indigent, qualis quidem sit Deus. Idem pag. 661. Ο μεν αν Θεος ὅτε μαθω πάροτινος ταν αρεταν, αγαθος ἐγενετο, ὅτε ἐπισυναρχαμενος αὐλω τας τυχας ἐνδαιμων. Φυσει γαρ ην αγαθος και Φυσει ἐνδαιμων, και αει ην, και ἐσται και δεποκα ύπολεψει τοιχίος εων αφθαρτος εων, και Φυσει αγαθος. i. e. ac Deus quidem nec virtute ab aliquo percepta bonus, nec felicitate comitante beatus est redditus. Etenim natura tum bonus tum beatus erat, semperque & fuit & erit, nec unquam talis esse definet, cum interire non possit. Idem pag. 664. mundum adspecabilem a Deo distinguit solerter, neque sine Numine harmoniam Universi consistere posse ait: Μη (inquit) ύπαρχαισας γαρ αέμονιας και ἐποψιος θαες, περι τον κοσμον, ον διναστο συνημεν ετις καλως ἔχοντος τα εγκεκοσματενος: Siquidem absque harmonia divinaque mundi cura non possent, quæ constituta sunt in statu suo permanere. *Euryphamus apud Galeum* p. 665. Bios αινθρωπων τεληιος, θεω μεν λεπται,

πεῖαι, τω μη ἀντίστελης ήμεν. αἰλογῶν δε ζωῶν καὶ θυπερέχει, τω αἴρεταις καὶ ἐνδαιμοσυνος ἐπιμοιρος ήμεν. ὅτε γαρ ὁ Θεος τας ἔξωθεν αἰτίας ποιίδεις ἔντι. (Φυσεις γαρ αὐγαέδος ἐών καὶ Φυσεις ἐνδαιμων ἐξ ἑαυτώ τελητος ἐντι), perfecta hominis vita quemadmodum Deo cedit, quoniam ipsa perfecta non est, ita brutis præstat, quoniam virtutis & beatitatis est particeps. Nam nec Deus aeternam caussam requirit, (cum enim natura bonus ac beatus sit, per se perfectus est) Idem p. 666. Τω θητον αὐνθρωπον, πολυτελεστον ζωον, εἰς τον κοσμον ἐσωκιστεν, αὐνθρωπον μεν τας ἴδιας Φυσεως ὁ φθαλμον δε τας των ὄντων διακοσμασιος. i. e. Hominem Deus animal præstantissimum, & ut sae naturæ respondens, ita Universi constitutionis oculum in mundo collocavit. Archytas p. 673. Διαφέρει δε Θεος αὐνθρωπω αὐγαθω, ὅτι Θεος μεν δι μονον ἐιλικρινη καὶ διυλισμεναι ἔχει ταν αἴρεταις απο παντος τω θυητω παθεος, αλλα καὶ ταν δυναμιν αἰτίας αἰτίου πεποται καὶ αἰνυπευθυνον, ὡς προς αἰωνιων ἐργων σεμνοταται τε καὶ μεγαλοπρεπειαι. αὐνθρωπος δι μονον τω θυτω της Φυσεως καταεισαμει μηνας ταυται πεποται. ἐν δοκιμαι και δι αὐγαθων αἱμετριαι (ita haud infeliciter legendum conjicit M. Meibomius) και δια συνηθειαι ιχυραι και δια Φυσιν μοχθηραι, και δι αἰτίας αἰτίας πολλας, αἰδυναιει καὶ αἰραιει γεναθημεν παναλαθεος αὐγαθω. i. e. Eo autem differt a bono Viro Deus, quod Deus non tantum sincera & omnis humana perturbationis experte virute præditus est, verum etiam ejus facultatem tranquillam & liberam pro aeternorum factorum Majestate ac Magnificentia possidet: Homo vero non tantum per naturam humanam ea minore fruitur, ve-

rum saepe vel per bonorum neglectum, vel per potentem consuetudinem, vel per pravam naturam, vel per alia multa, non potest veri Boni fastigium asse-
 qui. Idem pag. 677. Στρατευμάτος μεν γαρ ἀγε-
 τος στρατηγός, πλωτῆρων δέ ὁ κυβερνάτης, τῷ δὲ κο-
 μῳ Θεός, τὰς ψυχὰς δέ νοος. i. e. Exercitui pre-
 est Imperator, nautis Gubernator, mundo Deus,
 animo Mens. Καὶ Θεῷ μεν ἐνδαιμοσύνα καὶ Βίος αἴρ-
 σος. Polus Pyth. pag. 703. Ἐν κοσμῷ μεν ᾧ αὐτὸς
 ταν ὄλαν ἀρχαν διατραπέαγοισα, προνοία τε καὶ ἀρ-
 μονίας καὶ δίκαια, γενεῖς τίνος Θεῶν ἔτω Ψαφίζαμενων.
 i. e. Et in mundo quidem totum administrans Impe-
 rium Providentia, Harmonia, ac Dice vocatur ex
 Deorum quorundam decreto. Fämllich. in Protrept.
 cuius fragmentum exhibit Jo. North. pag. 734. ita
 eleganter loquitur: 'Οσις ᾧ ἀναλύσας οἷος τε ἐντε-
 παντα τα γενεὰ ὑπὸ μιᾶν τε καὶ ταν ἀυταν ἀρ-
 χαν, καὶ παλιν συνθειαν τε καὶ συναρθμησασθαι,
 ἔτος δοκει μοι καὶ σοφωτατὸς ἦμεν καὶ παναλαθε-
 σατος. ἐτι δέ καὶ καλον σικοπιαν ἐυρηκενας αὐτοῖς
 δινατος ἐστειται τον Θεον κατοψειδαι, καὶ παν-
 τα τα εν τα συζοιχεια καὶ ταξει τα εκεινας κατο-
 χωρισμενα, καὶ ταυταν αρματηλατον ὅδον ἐκπορ-
 σαμενος, τῳ νοῳ κατ' ἐυθειαν ὁρμαθηναι καὶ τελο-
 δρομησαι, τας ἀρχας τοις περασι συναψανται, καὶ
 ἐπιγνονται ὅτι ὁ Θεος ἀρχα τε καὶ τελος καὶ με-
 σον ἐσι παντων των κατα δικαι τε καὶ τον ὄρθον
 λογον περαινομενων. i. e. quicunque ergo resolvere
 possit omnia genera, que sub uno eodemque princi-
 pio conduntur, Σ dein rursum componere ac nume-
 ro compingere, ille mibi videtur Sapientissimus Σ
 longe veracissimus. Porro pulchram speculam repe-
 riit

riit, e qua Deum contemplari potest, atque omnia
in rerum serie & ordine ab illo separata; & latis-
simam hanc viam ingressus recta in animo perget,
metamque attinget, principia suis finibus annexens
& exploratum habens, Deum esse principium, medi-
um & finem rerum omnium, quæ secundum justitiam
& rectam rationem perficiuntur. Theodoret. de
Græc. affect. pag. 489. Tom. IV. edit. Sirmondi,
*Pythagoram cum Socrate & Anaxagora Deum profes-
sum & Mοναδα vocasse adserit.* Non jam provo-
cabo ad libellum *Timæi Locri* adserentis, Deum esse
mentem ab omni materiæ labore plane secretam,
pluribus id ostendi in *Apologia Platonis*. Ex addu-
ctis omnibus illis locis patet, *Pythagoram*, Deum
sapientissimum admisisse, eumque a materia, re-
busque omnibus in oculos incurritibus, distin-
xisse, verbo, Mοναδα sensu strictissimo habuisse.
Accedamus ad 2am propositionem *Velleii*, hæc talis
est: *Animus ille, sive mens illa; per naturam rerum est
intenta, per eamque commeat.* Si græca, ex quibus Ci-
cero hæc repetiit, ad manus essent, melius de vi
hujus phraseos judicare possemus. Cum autem
Pythagoras professus fuerit, Deum mentem esse,
convenienter huic opinioni verba sunt explicanda.
Sensus autem talis est: Mens omnia pervadit,
in omnibus efficaciter operatur, omnia sovet,
nihil sine ea subsistit; hinc in libro quem *Sacrum
Sermonem* inscripsit apud *Jamblichum* pag. 123.
'Εφα τὰν ἀριθμοὺς κύριας αἰδίον ἐναὶ μεν ἀρχαὶ προμη-
θεσαίτε τῷ πάντος φρανώ καὶ γρέ καὶ τὰς μελαῖτε φυσιοῖς.
i. e. dixit numeri essentiam esse aeternam, principium esse
providentissimum universi, cœli, terræ & intermediae
naturæ: Quod si quis dicat nos verba illa, mens

universum mundum permeat, mollius interpretari, non negabimus; At simul jure a nobis id fieri contendimus. Si quis *Apostolum Paulum* audiret dicentem, omnia in Deo esse, vivere, & moveri, & contenderet, hæc ex mente *Spinozæ* esse intelligenda, omnes sine dubio clamarent, vim inferri verbis *Pauli*: cum aliunde notum sit, quid de Deo senserit *Paulus*, quamque solerter eum a mundo, rebusque omnibus creatis distinxerit. Idem ergo hic dicendum videtur, solus adest in quæstione illa locus *Velleji*; agitur non de quæstione frivola, sed maximi momenti; quæritur utrum *Pythagoras Atheismi* jure possit postulari. Adduximus ingenitem copiam testimoniorum veterum scriptorum: omnes testantur, eum Deum pro mente purissima, & a materia longissime secreta, habere; convenienter ergo hisce interpretamur mentem Auctoris: potest, verum est, etiam ex mente *Spinozæ* dici, Deum esse mentem omnia permeantem & pervadentem; sed tum ratiocinandum est ex principio *Spinozæ*: atqui nondum probatum *Pythagoram* de unatantum substantia i. e. toto Universo idem sensisse. Pergimus ad tertiam propositionem, quæ talis est: *Ex animo, id est Deo, mentes nostræ carpuntur.* Hic vero in verbis est quædam varietas. *Laclantius* & *M. Felix* legunt, ex quo omnia, quæ nascuntur, animalia vitam capiunt: quod si hanc lectionem admittamus; nihil aliud inde concludi potest, quam Deum non esse truncum vel inertem quædam materiem; sed cunctis vitam tribuentem, si-
ve jam animalium sentiendi, hominumque intelligendi vim, sive motum intelligas, nihil est, quod non bonam possit ferre interpretationem: at maneamus jam in verbis *Ciceronis*: triplicem ea phrasis potest admittere significationem. (I) significare potest,

poteſt, mentes noſtras eſſe particulas eſſentiæ diuinæ; Deumque eſſe corpus ex infinitis corpusculis conſtant, quorum mentes noſtræ omnes ſint partes: (2) denotare poſteſt, Deum eſſe Spiritum; mentes autem noſtras eſſentiæ illius ſpiritualis quædam eſſe ἀποτυπωματικα: (3) denique Pythagoras hiſ verbis poſtuit ſignificare, ex Deo, tanquam immenso Oceano prodiijfe mentes noſtras, ita tamen, ut in Deo ſubſtitent, non tamen tanquam partes Dei. Quod ad poſtremam interpretationem ſpectat, poſtuit Pythagoras credere, mentes noſtras eſſe originis diuinæ, in Deo ratione quadam nobis hominibus imperscrutabili ſubſtitijfe, & latuiffe; ſuo tempore autem ex Deo, tanquam Oceano animalium, prodiijfe: quin hæc etiam cogitatio in mentem venire poſuerit Pythagoræ, cum multa alia ſublimia excogitaverit, nullus dubito; hoc autem ſenſu intellecta verba Ciceronis, aliiquid ſignificarent, de quo quidem perſuafus & certus non poſtuit eſſe Pythagoras; at periculosa non adeo eſſet, vel erronea ſententia. Priorem interpretationem quod attinet manifeſte falſa eſt; ex universa enim Philosophiæ Pythagoricæ natura conſtat, eum Deum pro Monade, Ente plane ab omni materiæ labe ſecreto habuiſſe: Reſtat ergo ſecunda ſententia, ſecundum quam mentes noſtræ eſſent intellectualis illius Subſtantiae primæ, intellectuales partes: at diſſiculter & hæc admitti poſteſt, ſi veterum teſtimonia admiſſimus. Quo enim tandem ſenſu eſſet Deus Moſas, ſi ex infinitis componeretur mentibus? cur tandem quicquid ex partibus conſtat, quicquid non ſimpliciter unum eſt, vocavit Δυάδες? an non infinitæ numero mentes jure vocarentur Δυάδες? Eo ipſo, quod Materia, in multas eſt diuſa pa-tes vocatur Δυάς; ſi Deus ex tot mentibus a ſe

realiter distinctis constat, non minus $\Delta\nu\alpha\varsigma$ posset appellari, neque consentit hoc testimonium Ciceronis cum aliis testimo*n*iis veterum, certe Hierocles ad *aurea carm. Pythag.* p. 133. aliter loquitur: Φανεται [inquit] ἐπι μεν των αὐνθρωπινων ψυχων ἕκαστην αὐτος ὑποσησας. ἐπι δε των ἀλογων μονα γενη, προτεινων τη διαπλαστικη αὐτα φυσει, ὡς Πλατωνι δοκει και Τιμαιω τω πυθαγορειω, εδεν μεν προσεχεις των θυητων δημιουργηματων είναι τα Θεος τιθεμενοις. τας δε αὐνθρωπινας ψυχας γνεσθαι εκ τα αὐτα πρατηρος τοις τε εγκοσμιοις Θεοις και τοις Δαιμοσιν και τοις αγανεις ἥρωσι. i. e. videtur quidem singulos hominum animos ipse produxisse: brutorum autem sola genera; illis naturae singenti commissis, uti Platonis Timaeoque Pythagoraeo visum est; quibus prout nihil eorum; que morti sunt obnoxia; a Deo immediate conditum esse; animos autem hominum ex eadem temperatione, qua mundani Dii atque Daimones, ipsique etiam illustres Heroes factos esse: Similiter pag. 139. Και ετω των οιδιων δημιουργηματων τα Δημιουργα και η αὐνθρωπη ψυχη ανευρισκεται οθεν αυτη και της θειας δμοιωσεως μετεσιν. Aliter loquitur etiam quam Cicerio Timaeus Locrus apud Gal. p. 556. Jam vero (inquit) post mundi constitutionem mortalium animalium generationem molitus est Deus, ut ad imaginem illam perfectus esset plane atque absolutus. Humanam igitur animam ex iisdem rationibus atque potentiis contemperatam atque divisam distribuebat, Naturae alteratrici hoc tributo ministerio: que acceptis harum rerum mandatis ipsius Opificis quasi vicem obivit in mortalibus & diurnis animalibus effi-

efficiendis, quorum animas quasi per fluxum quen-
dam instillabat: ita alias quidem a luna, alias a
sole, alias a cæteris quæ in alterius parte oberrant
astris deducebat. Unam animam excepit, quæ ejus-
dem potentia prædita est, quam in parte illa ratio-
nis particeps admiscuit, imaginem sapientiae his qui
bono fato fruuntur, nam humanae animæ altera pars
est rationis particeps & intelligens: altera rationis
expers atque insipiens. Hæc loca ut de aliis nil
 dicam, probant Pythagoram longe aliter de origi-
 ne mentis nostræ sensisse quam Vellejus est inter-
 pretatus, qui totius Systematis Pythagorici nexum
 non ennarravit, nedum explicuit: At instat Baylius
 in *Continuat. des Pensées diverses* pag. 333: dicens:
Ce qui pourroit faire croire, que ce savant (de
Cudworth loquitur) Anglois attire a son hypothèse
a force de bras & des machines, tout ce, qu'il ren-
contre, c'est qu'il pretend, que Pythagoras a été un
veritable unitaire; qu'il me soit permis d'user de ce
mot, pour designer la doctrine de l'Unité de Dieu.
Mais comment est ce, que ce Philosophe meriteroit
ce nom là, puisque de l'aveu de M^s Cudworth il a
parlé quelque foy de Dieu comme de l'ame du monde?
y a-t-il rien, qui soit composé des parties plus di-
stinctes & plus discordantes, qu'une telle ame? com-
me sont enormes les inimitiés, les antipathies, les
guerres des animaux, & des nations? Combien
 sont elles incompatibles avec la véritable unité & sub-
 stance, de principe, de cause, & de tout ce, qu'il
 vous plaira: provocat ad J. Clerici Bibl. Select. Tom.
 3. pag. 68. ubi hæc verba extant: *Le premier Philo-*
sophe d'ont l'Autheur montre, qu'il n'a crû qu'un
Dieu

Dieu supreme, est Pythagore. Cependant il pretend, qu'il a eu une idée confuse d'une Trinité de personnes dans la Divinité, parce qu'il décrit Dieu tantot comme une Unité, ou comme il parloit une Monade, tantot comme un Esprit, & tantot comme l'âme du Monde ; noms dont les Platoniciens se sont servis depuis, pour exprimer la suprême de leurs Trinités. Non disputabo hic de Trinitate ex mente Pythagoræ ; certum enim est Platonicos recentiores, ad suam sententiam stabiliendam, Pythagoræ dicta ad nutum suum explicasse, atque tres substantias gradibus perfectionis inter se distinctas admisisse ; hoc unum dico ; Baylium veterum testimoniis non munitum, omnia arripere, quæ ad hypothesis suam stabiliendam facere posse existimat : aut enim Pythagoras per animam mundi idem intellexit, quod Platonici ; aut aliud quid. Si prius, offendendum ex Philosophorum illorum decretis Animam mundi, & Deum, unam numero absolvisse substantiam ; probandum, animam illam mundi, cum omnibus rebus corporeis necessario conjunctam copulatamque fuisse : probandum, omnes animas partes esse animæ mundi. Si aliud tandem intellexit nomine animæ mundi, hoc iterum perspicuis locis probandum fuisset. Baylius pag. 120. des pensees diverses quid de Anima mundi sentiat aperuit ; at nullibi probavit, veteres Pythagoreos, & Platonicos huic ipsi fuisse addictos sententiæ : unus illi locus Ciceronis, loco omnium testimoniorum est, ad sententiam suam comprobandum ; iniquum autem est, testes multos fide dignos, in negotio, de quo agitur, exercitatos, spernere, atque rejicere ; Unum autem, cui nullo

nullo jure tantum tribuas, admittere; & ex ejus testimonio de re omnium gravissima judicare. (*) Audiamus aliam accusationem petitam ex testimonio Theophili ad *Autolycum* Lib. 3. p. m. 120.

Πυθαγορᾶς δὲ τοσαντά μοχθησας περὶ Θεῶν καὶ τὴν ἀνω κατω πορειαν ποιησαμένος, ἐχαστον ὅριζει Φυσιν καὶ αὐτοματισμον ἔιναι. Φησι δὲ τῶν παντῶν Θεος αὐνθεωπων μηδεν φροντίζειν. i. e. vertente Th. Reinesio; Pythagoras postquam adeo de Diis labo- rasset, & hoc illuc (apud varias & remotas Gen- tes) discurrisset, ultimum determinat, eum Natu- ram esse, fierique omnia fortuito, & Deos morta- lium nullam curam gerere. Pag. 121. Eum con- fert cum Euhemero & Epicuro negantibus, uti perhibet, εἶναι Θεοτεβεῖαν καὶ προνοϊαν. ib. p. 136.

&de

(*) Si verum fateri volumus, plane impossibile est, veram sententiam Pythagoræ de hoc argumento in apri- cum proferre: hinc placet mihi ingenuum atque sapiens judicium Cl. Moshemii, quod exstat in notis ad Cudwor- thum pag. 446. ita autem sonat: Non ii sumus ho- die, quibus ex paucis Veterum verbis universam Pytha- goræ sapientiam & disciplinam integrum sit metiri: Ad Pythagoram in primis quod attinet, quæ de eo memoriæ sunt prodita, ita pugnant inter se, tamque varia sunt & ambigua, ut, si quis pusillo tantum valeat ingenio, omnia omnium Philosophorum scita, & decreta in illis reperire queat. Qui hodie Cartesianus videbitur, si ve- lit, ex hac Schola quidam Pythagoras, cras, si alias labori parcere nolit, ad Gassendi scholam migrabit: sed hunc hominem Spinoza facile mox rapiet & suum faciet. His non obstantibus uno hoc Ciceronis testimonio ini- xus J. Basnage, Pythagoram Spinozismi reum facere voluit Tom. 3. *Histoire des Juifs.* pag. 538.

Où ἀγενητος, inquit, ὁ κοσμος εσι, και αυτοματισμος των παιντων καθως Πυθαγορας και οι λοιποι πεφλυαρηκασιν. Quanti hoc testimonium Theophili sit habendum, vel me tacente omnes vident; nihil nempe: pugnat enim cum cæterorum omnium, quorum testimonia adduximus, verbis: pugnat cum universa Philosophicæ Pythagoricæ indole. Nullum vestigium in Pythagoræ Scriptis, quæ quidem pro talibus habentur, negatae Providentiæ vel αυτοματισμος reperitur. Neque provocat bonus Pater ad testes, quos in hoc negotio adferre oportet. Sane, qui libellum hunc Theophili evolvit, facile deprehendit, eum hominem fuisse συνεργον τον γεννητον, miserum Scripturæ Interpretem, & in Hist. Philosoph. peritiæ cum Clem. Alex. Origine, Theodoreto, nulla ratione comparandum, hominem denique, qui antiquis Philosophis sine accurato examine multa tribuit, quæ a sententiis, quas defendebant, longissime fuerunt remota. Sane si Pythagoreus Philosophus incidisset in hunc libellum, atque perspexisset, quam male mentem suam fuisse interpretatus, dubium non est, quin hæc interpretandi ratio maligna animum suum a Religione Christiana magis abalienasset; adeo verum est, potius singulari divinæ Providentiæ cura, quam eruditione, & prudentia Doctorum primæ ætatis promotam fuisse sanctissimam Religionem.

X.

Alii, ut Atheismi reum faciant Samium Philosophum, ex ipsa Systematis Pythagorici natura, argumenta depromunt. H. Foppius olim Rector Gymnasii Bremensis in Dissertat. de Atheismo Veterum Philosophorum Bremæ sub præsidio Cl. J. Hasæi habita ad

ad doctrinam de numeris provocat, atque ex hoc fonte contra Pythagoram insurget: *Quemadmodum, inquit, omnes numeri ex multiplicatis constant Monadibus, adeoque nihil sunt nisi monades, quæ respectu compositionum nonnisi alios sortiuntur Characteres; ita etiam Pythagoras res quasvis, quas conspicimus, & quæ ad hoc Universum pertinent, varios Dei Characters formasque varias nominavit.* Id vero quam prope à Spinozismo distet, nemo non intelligit. Solide hanc objectionem refutavit V. Doctissimus, J. Syrbius, Professor olim Acad. Jenensis in dissertat. de Origine Atheismi pag. 42. dicens: Sed vero non res in hac Philosophia, sed rerum Symbola sunt numeri, quæ si alieno applicentur, & ultra tertium comparationis quod vocant, scopumque suum extendantur, quæ portenta non ex iis constari posse existimabimus? Ad monadem quod attinet, non Deum solum eo designabant nomine, sed & intellectum seu mundum intelligibilem, ipsum etiam mundum adspectabilem, quem quatenus Spiritu constare putabant, & materia ἀρτενοθύλην vocabant, chaos præterea, animam, imo etiam justitiam centrum Fovis turrim, & quicquid unquam in quolibet genere valere potest pro principio. Hinc igitur cum dixerunt forte: mundum constare ex monadibus; ineptum fuerit & ridiculum aliud concipere monadis genus, quam quod materiam notat. Contra vero cum Deus ipse dicuntur monas, numerorum omnium principium simul & finis: *huc applicari minime debet, quod non nisi de monade in genere causæ materialis verum est: sed hoc potius tenendum, monadem, non minus a numero, quam numerum a monade toto cælo differre.* Quod quidem cum luculenter satis inculcetur a Veteribus

bus numerorum Doctoribus; tantum profecto abest, ut hinc Atheismum confidere possis, ut pro opposita veritate valere debeat potius: Provocat dein V. Doctus ad locum Macrobii de Senn. Scip. cap. 6. pag. 19. dicentis: *Unum autem, quod Monas, id est Unitas dicitur, ♂ mas idem ♂ fæmina est: par idem atque impar: ipsa non numerus, sed fons ♂ origo numerorum.* Hæc Monas initium finisque omnium, neque ipsa principii aut finis sciens ad summum refertur Deum, ejusque intellectum a sequentium numero rerum sequestrat: nec in inferiore post Deum gradu eam frustra desideraveris. Hæc illa est mens ex summo enata Deo, quæ vices temporum nesciens in uno semper, quod adest, consistit ævo; quumque utpote una non sit ipsa numerabilis, innumeratos tamen generum species ♂ de se creat, ♂ intra se continet. (2.) Addo ego, præterquam quod certum sit, per Monadem plane aliud, quam atomum denotari; loquitur Pythagoras de Monade prima, quæ omnium rerum causa est, per quam sine dubio non potuit intelligere atomum proprie sic dictam; cum denuo in æternum rediret eadem quæstio; unde etiam causam primam την Monada per excellentiam vocarunt Pythagorici. Fatetur hoc Sextus Emp. Lib. X. pag. 675. edit. Fabric. dicens: Καὶ μην ὅδε ἐνεστὶ Φανταῖς ὅτι αὐτοῖς συμβεβηκεν εἶναι τὰς ἀτομάς. καὶ διὰ τοῦτο δύναδαι σωματικὰς ὁραῖς τῶν ὅλων ἀρχεῖν. πρωτὸν μὲν γὰρ καὶ ὅτι τὰς ὁμοιομερεῖας καὶ ὅτι τὰς οὐκέτις, καὶ ὅτι τὰ ἐλαχίστα καὶ αἱμερη λεγούτες εἶναι σοιχεῖα, αἰτιῶντος ἀπολειπτού τούτων την ὑποστάσιν, ὡς μη μαλλον τὰς ἀτομάς ή ταῦτ' εἶναι σοιχεῖα.

EITOS

Είτα καὶ δεδοθώ, ταῖς ἀληθείαις αἰωνίσι εἶναι τὰς
ἀτόμις, αἷλ' ὃν τρόπον ὁ σύγενητον καὶ αἰωνίου
ἀπολειπούτες τὸν κόσμον, έδει ήττον πρὸς ἐπινοίαν
ζῆτεσι τὰς πρώτον συντομενοὺς αὐτον ὄρχας.
Ἐτώ καὶ ἡμεῖς, Φασιν ὁ Πυθαγορικοί, τῶν φυσικῶν
φιλοσοφῶν κατ' ἐπινοίαν σκεπτομέθα, το, ἐκ τινῶν
τὰ αἰωνία ταῦτα καὶ λογώ θεωρητα συνετηκε σω-
μάτος καὶ σωμάτα μεν ἐκ οὐκ ἐπιταίμεν, ἐπει δεη-
σει κακεινῶν σωμάτος λεγειν εἶναι συστικα. καὶ
Ἐτώς εἰς ἀπειρον προβανθεστης της ἐπινοίας αὐγερχον
γινεσθαι το πᾶν. λειπεται αρρε λεγειν, ἐξ ασωμά-
των εἶναι την συστικη τῶν νοητῶν σωμάτων. i. e.
Sed neque licet dicere quod aeternas esse accidit atomos,
& ideo posse, cum sint corporeæ, Universorum esse principia.
Primum enim, & qui similares partes & qui moleculas,
& qui minima individua dicunt esse Elementa
eorum aeternam relinquunt substantiam; quo fit ut non
magis atomi, quam ea sint Elementa. Deinde etiam si
datum fuerit, revera aeternas esse atomos: attamen quo
modo, qui mundum relinquunt ingenitum & aeternum,
nibilo secius ad eum mente cogitandum, querunt princi-
pia, quæ ipsum primum constituerunt. Ita etiam nos
quoque, inquit Pythagorici, naturalium Philosophorum
more cogitantes consideramus, ex quibusnam constent hæc
aeterna & ratione contemplanda corpora: aut ergo sunt
corpora, quæ ea constituunt, aut incorporea. Et cor-
pora quidem non dixerimus, quoniam oportebit dicere
etiam illa consistere e corporibus: & ita in infinitum
procedente cogitatione, esse Universitatem principii ex-
pertem. Restat ergo ut dicatur ex incorporeis constitui
corpora quæ percipiuntur intelligentia. Hinc etiam Cl.
Fabricius in subjecta his verbis nota ait: Notat (in-
quit) haud sufficere, ut aliquid pro primo principio ha-

beatur, cum diversæ diversorum Philosophorum opinio-
nes extent de principiis omnibus æternis; & quidem ip-
sum mundum sibi persuaserunt ortu & initio carere: ita-
que recurrendum esse cogitatione ad intimas, quibus ab
æterno talia esse potuerint, quibusque constent, rationes
neque in corporali textura acquiescendum, sed ad in-
telligibilia & incorporalia esse ascendendum. Hinc idem
Sextus eodem libro pag. 679. Φασιν ἐν ταῖς ἀρ-
χαῖς ταῦταις τον μεν τὰς δρῶντος αἵτις λογον ἐπε-
χειν την Μοναδας τον δε της πασχεσοντος ύλης, την
δυαδας; καὶ οὐ τριπον τὰς εξ αὐτων υποσαντος
ἀριθμος ἀπετελεσαν, δτω καὶ τον κοσμον, καὶ παν-
τα τα ἐν τῳ κοσμῳ συνειησαντο. i. e. dicunt ita-
que in his principiis unitatem tenere rationem causæ agen-
tis, binarium autem rationem causæ patientis. Et quo-
modo eos qui ex iis constant effecerunt numeros: ita eti-
am mundum construxerunt, & quæcumque sunt in mun-
do. Sane locus ille clarissime ostendit mentem
Pythagoræ, convenitque cum reliquorum testimo-
niorum sensu: hinc jam jam citatus Fabricius ait:
Itaque Jamblichus in Theologumenis Arithmeticæ p. 6.
& 7. ex Pythagoricorum mente Μοναδας confert cum Deo
causa rerum omnium, patrisque & matris vicem omnibus
rebus præbente. Quod si igitur Pythagoras, vel ma-
xime dixisset, universum ex atomis constare,
nondum tamen probatum esset, Eum Atheum es-
se: probandum enim foret, eum præter atomos
nihil admisisse; Causam nullam primam intelle-
ctualem ab atomis prorsus distinctam. (3) Nescio
quid sibi velint verba D. Foppii dicentis; *Pythago-
ram res quasvis, quæ ad hoc universum pertinent, va-
rios Dei Characteres formasque nominasse:* Si his ver-
bis significare voluit, omnes partes mundi ad Es-
sentiam Numinis pertinere, Deumque ex omni-
bus

bus simul junctis constare, supponitur id quod in
quæstione est: Neque quicquam probat, quod objicit,
Pythagoram dixisse, nihil oriri, nihil interire. Supra e-
nim ex Plutarcho de Placit. philosoph. Lib. 2. cap. 4. dixi-
mus, quo sensu hæc interpretanda sint. Restat locus
aliquis, qui exstat in Secundi Philosophi, uti putant, Py-
thagorici, sententiis, apud Galeum pag. 635, in quo De-
us vocetur *ἰδία πάνων ἡσια*: Respondet ad h. objectio-
nem D. Syrbius *dissertat.* citata pag. 43. sq. cuius ver-
ba, quoniam in paucorum manibus esse solent ejus-
modi disputationes, adponam. Sed primo (inquit) hic
testis non est exceptione major. Nam quæ sub ejus nomi-
ne circumferuntur argutiolæ & ænigmata, sed vel spuria,
ut ne ad Secundum quidem referri possint; non genuina,
vel saltem interpolata plane sint. Et si verus eorum
auctor Secundus fuit; unde etiam constat eum genuinum
fuisse Pythagoricum? fabulam ego credo & scomma vul-
gi, ex silentio hominis perpetuo natum; quod ille tamen
non ex disciplina Pythagoræ, sed perpetrati incestus pæni-
tentia ac dolore maternæ mortis tenuit; ut ulciseretur
vocem qua in concubitu Matri innotuerat. Hæc enim
sceleris horrore mortem sibi consciuisse dicitur. Saltem
in sententiis istis nihil invenio Pythagorici; imo sunt quæ-
dam huic discipline plane contraria v. gr. quando mun-
dus vocatur *ἄνθετον θεωρημα*, spectaculum ex se na-
tum, mors vero *ἄταντος ὑπνος*, somnus æternus & *ἀπο-*
λυσις πάνων dissolutio omnium; quæ verius hortum Epi-
curi referunt, quam Pythagoræ Sindonem; deinde se-
rem ipsam consideres: tota illa Dei descriptio ænigmatica
est, & ea tantum innuere videtur, quæ Dei nomine
indigitata sint a variis: Apponam ipsam definitionem
Dei, quandoquidem D. Syrbius hoc neglexit: Θεος
(inquit) εστι *ἴδιοπλαστον Αγαθον*, πολυμορφον *εικα-*
μα, *ἀρυντον υψωμα*, πολυχαρακον μορφωμα, μο-

τοντενον ζῆτιμα, ἀθανάτος γένος, πολυδιοκτητον πνεύματος;
 ἀκοσμίος ὄφθαλμος, ἴδια παντων ἡσία, πολυωνυμός
 δύναμις, παγκράτης χειρ, φως, γένος, δύναμις. Quis
 tandem ex conglomeratis tot diversis sententiis
 unam præ cæteris eliget, quæ errori obnoxia vi-
 detur, cæteris alto silentio suppressis? At pergit
 D. Syrius: *Dum hæc scribo in memoriam mihi venit
 locus quidam Porphyrii, haud postremi Philosophiæ Pytha-
 goricæ & Platonicæ Interpretis; ubi intellectus seu mun-
 dus intelligibilis appellatur πᾶσα ἡσία τῶν ὄντων, Uni-
 versalis rerum Essentia: Verum non est, ut ex eo Spino-
 zismum Pythagoricum vel Platonicum probari posse exi-
 stimes: non enim de Deo summo, sed de mundo intelli-
 gibili sermo est Porphyrio. Plato autem, quem hac in parte
 Pythagoræ premere vestigia notum est, Deum seu bonum
 ἡσίαν non esse, sed dare, disertissimis verbis docet: Unde
 simul adparet, ἡσία non semper per hoc ipsum per quod
 aliquid est Ens, sed aliquando formam productricem,
 ut ita dicam, denotare. Harum igitur formarum comple-
 xum πᾶσαν ἡσίαν τῶν ὄντων appellant mundum intelli-
 gibilem. Quem si & idιαν παντων ἡσίαν hoc est comple-
 xum formarum primarum νοῦτων, & originalium adpel-
 lari posse contendas, coacta nonnihil videri posset interpre-
 tatio, sed quæ simul omnem Atheismi suspicionem facile
 diluat.* Hactenus D. Syrius. Hoc unum ego ad-
 do, etiamsi Pythagoras Θεὸν Παντων ἡσίαν dixisset,
 nondum, nisi aliunde ejus mens fuisset perspecta,
 Atheismi postulari posset; Quid si enim cum moder-
 nis Leibnizio & aliis, Deum mundum intelligibilem
 vocasset, in quo essent ἡσίαι τῶν πάντων, non formaliz-
 ter, uti in Scholis loqui solent, sed eminenter? at nec
 his opus est contra Pythagoræ oppugnatores interpre-
 tationibus. Hoc unum contra eos sufficeret, si dicam
 mus, quod quicquid alicujus ponderis fuit in doctri-

na Pythagoræ, simul cum obitu Samii fuerit oblivio-
ni traditum; unde quam certa sint argumenta con-
tra decreta ipsius allata nemo non videt. Videantur
testimonia ad hoc probandum a Cl. Moshemio allata
in notis ad Cudworthum Tom. I. pag. 445.

FINIS

